

Rys historyczny czasopisma „Mechanizacja i Automatyzacja Górnictwa”

Wydawnictwa techniczne – książki i czasopisma o tematyce dotyczącej maszyn i urządzeń do mechanizacji procesów technologicznych w górnictwie podziemnym – mają stosunkowo niedługą historię. Wynika to z faktu, że mechanizacja pod ziemią ma również stosunkowo krótką historię, mimo kilkutyсяcioletniej działalności człowieka eksploatującego bogactwa naturalne.

O początkach mechanizacji pracy w podziemiach, podobnie zresztą jak w innych gałęziach działalności przemysłowej, można mówić dopiero od roku 1769 – daty wynalezienia maszyny parowej przez Jamesa Watt’a. Jednak specyfika pracy pod ziemią nie pozwoliła, w porównaniu z innymi gałęziami przemysłu, na wprowadzenie ciężkich maszyn parowych do podziemnych wyrobisk górniczych. Dopiero zastosowanie sprężonego powietrza od 1857 r. i energii elektrycznej od 1879 r. umożliwiło powolny rozwój mechanizacji. Jednak cały XIX i XX do zakończenia II wojny światowej to okres pracy ręcznej, wykorzystywanie zwierząt (koni) oraz stopniowe mechanizowanie niektórych prac pod ziemią.

Właściwy rozwój mechanizacji procesów technologicznych w górnictwie podziemnym rozpoczął się po zakończeniu II wojny światowej, a jego przyspieszenie w latach 60. i 70. XX stulecia. Jeszcze później wkracza do kopalń częściowa mechanizacja, a potem komputeryzacja.

Ażeby zwiększyć wydobywanie węgla ze starych zdewastowanych w czasie okupacji polskich kopalń należało przeprowadzić szereg różnorodnych zadań, takich jak:

- uporządkowanie i przygotowanie do zwiększenia wydobywania w istniejących kopalniach,
- przygotowanie wykwalifikowanych kadr dla górnictwa,
- modernizacja i rekonstrukcja istniejących kopalń,
- rozpoczęcie budowy nowych kopalń,
- utworzenie od podstaw zaplecza zabezpieczającego potrzeby kopalń w maszyny i inne urządzenia górnicze,
- rozwój nauki i techniki górniczej.

Wynika z tego, że już wówczas przykładano wiele uwagi do postępu technicznego i technologicznego.

W roku 1945 powstały pierwsze struktury organizacyjne przemysłu węglowego. W dniu 24 lutego ówczesny Minister Przemysłu utworzył w ramach swego resortu urząd pod nazwą Centralny Zarząd Przemysłu Węglowego z siedzibą w Katowicach, który już w marcu 1945 r. powołał 11 rejonowych zjednoczeń przemysłu węglowego oraz szereg innych jednostek w tym m.in. Zjednoczonych Fabryk Maszyn i Sprzętu Górniczego i Instytut Naukowo-Badawczy Przemysłu Węglowego.

Istotną decyzją dla późniejszych działań popularyzujących osiągnięcia zaplecza naukowego było połączenie z dniem 1 kwietnia 1957 r. Centralnego Biura Konstrukcji Maszyn Górniczych z Instytutem Mechanizacji Górnictwa w jednostkę o nazwie Instytut Doświadczalno-Konstrukcyjny Przemysłu Węglowego, który z dniem 24 grudnia 1957 r. zmienił nazwę na Zakłady Konstrukcyjno-Mechanizacyjne Przemysłu Węglowego. Połączenie placówki naukowo-badawczej jaką był Instytut Mechanizacji Górnictwa z Centralnym Biurem Konstrukcji Maszyn Górniczych, stworzyło warunki umożliwiające kompleksowe rozwiązywanie mechanizacji, elektryfikacji i później automatyzacji. Równoległe z działalnością konstruktorską – jako bezpośrednio z nią związane – rozwijały się prace naukowo-badawcze zmuszające do rozwiązania szeregu problemów związanych z rozwojem mechanizacji w polskich kopalniach węgla kamiennego.

Biorąc pod uwagę taki rozwój górnictwa i mechanizacji górnictwa, nie należy się dziwić, że do lat 50. wszystkie wydawnictwa techniczne dla potrzeb górników miały w tytule słowo „górnictwo” w różnych odmianach, a jednym z działów takich wydawnictw był rozdział o maszynach i innych urządzeniach górniczych (kołowroty, wiertarki, pompy, potem lokomotywy kopalniane, wrębiarki itp.).

Wydawnictwa książkowe o górnictwie z wyodrębnioną tematyką dla określonych procesów technologicznych, w tym również dla mechanizacji maszyn i innych urządzeń górniczych, łączności i elektrotechniki, ukazały się w Polsce w latach 50. Została wydana wtedy seria 20 tomów z cyklu „Górnictwo”, w której były wyodrębnione tomy o tematyce związanej z mechanizacją. Były to: t. 5 „Urabianie złóż”,

t. 9 „Transport kopalniany”, t. 13 „Oświetlenie i sygnalizacja” i t. 14 „Zastosowanie energii w kopalni”. W latach 60. książek o tematyce związanej z mechanizacją ukazało się już więcej.

Pierwszym czasopiśmie, które miało na celu rozpowszechnianie najnowszych osiągnięć z dziedziny mechanizacji, elektryfikacji i automatyzacji w kopalniach podziemnych węgla, rud metali nieżelaznych, był wydawany w Zakładach Konstrukcyjno-Mechanizacyjnych PW „Mechanizator”. Pierwotnie „Mechanizator” ukazywał się sporadycznie celem wysondowania opinii środowiska górniczego co do celowości stałego wydawania tego rodzaju czasopisma. W latach 1962-1963, w okresach mniej więcej kwartalnych, ukazały się 3 numery „Mechanizatora”, a ponieważ zostały one bardzo przychylnie przyjęte przez świat górniczy, postanowiono na stałe kontynuować wydawanie tego rodzaju czasopisma technicznego. Zdecydowano przy tym zmienić nazwę na „Mechanizacja Górnictwa”. Pierwsze dwa numery oznaczono kolejną cyfrą 4-5, gdyż stanowiły one kontynuację trzech pierwszych numerów „Mechanizatora”. Numer 4-5 ukazał się w kwietniu 1964 r. jako kwartalnik poświęcony zagadnieniom mechanizacji, automatyzacji i elektryfikacji górnictwa. W miarę upływu czasu, w związku z dużą liczbą napływających do redakcji artykułów od numeru 27(1969) „Mechanizacja Górnictwa” jest wydawana jako dwumiesięcznik. W roku 1972 czasopismo przyjmuje nazwę „Mechanizacja i Automatyzacja Górnictwa”, a od numeru 50 w 1973 roku ukazuje się jako miesięcznik. Taka sytuacja utrzymuje się do dziś. Rozwój czasopisma, jego przekształcenia i formy, w jakich się ukazywało, wyglądały następująco.

Mechanizator

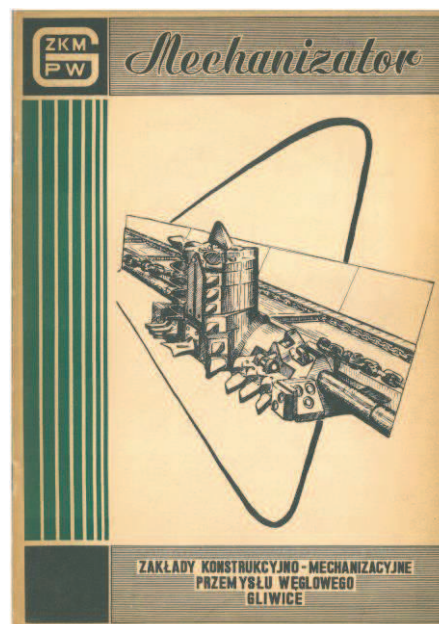
Jak już wspomniano w październiku 1962 roku ukazał się pierwszy numer czasopisma naukowo-technicznego „Mechanizator”. Jego wydawca – Zakłady Konstrukcyjno-Mechanizacyjne PW – początkowo nie przewidywał periodycznego druku czasopisma. Miał to być swego rodzaju balon próbny przed uruchomieniem wydawania stałego czasopisma, zajmującego się tematyką mechanizacji w górnictwie podziemnym, w celu wysondowania opinii zainteresowanych środowisk. W swojej dotychczasowej działalności ZKMPW zajmowało się publikowaniem różnego rodzaju komunikatów, biuletynów informacyjnych czy poradników i instrukcji dotyczących mechanizacji robót oraz konstrukcji maszyn i innych urządzeń górniczych. Wydawnictwo to nie miało jednak na celu stałego informowania zainteresowanych osób określoną tematyką, związaną z osiągnię-

ciemiami technicznymi, technologicznymi i organizacyjnymi oraz z wymianą doświadczeń w zakresie szeroko pojętej mechanizacji w górnictwie.

Wydawany był podobnie jak inne wydawnictwa ZKMPW metodą „małej poligrafii”. W pierwszym numerze „Mechanizatora”, określonego jako „informator techniczny – wydawnictwo jednorazowe”, zamieszczono 8 artykułów. Dla przybliżenia naszemu Czytelnikowi aktualnej wówczas tematyki poniżej podaję spis treści pierwszego numeru „Mechanizatora”:

- mgr inż. M. Hoszowski – Rola informacji technicznej – str. 3,
- mgr inż. J. Świdorski – Pierwszy polski strug statyczny – str. 5,
- mgr inż. Z. Zawadzki – Elektrotensometria w badaniach maszyn górniczych – str. 8,
- dr E. Markiewicz – Efektywność nakładów na mechaniczne urabianie – str. 11,
- inż. S. Nitka – Transformatorowa stacja przonośna ITc – str. 13,
- mgr inż. F. Michałek – Automatyzacja odwadniania w górnictwie – str. 16,
- inż. W. Winnicki – Automatyzacja odwadniania w kopalni Bielszowice – str. 22,
- dr inż. M. Zarzycki – Maszyny oddane w 1962 r. do produkcji seryjnej – str. 26,
- kronika ZKMPW – str. 34.

Drugi numer „Mechanizatora” ukazał się w kwietniu 1963 r., a trzeci w sierpniu tego samego roku. „Mechanizator” drukowany był w formacie A4 ze sztywną okładką, a jego objętość wynosiła około 35 stron (rys. 1). W każdym numerze zamieszczano wkładki reklamujące nowe urządzenie projektowane i konstruowane w ZKMPW.

Rys. 1. „Mechanizator”

Redakcją pierwszego i drugiego numeru „Mechanizatora”, zajmował się mgr inż. J. Wiland, natomiast wydaniem trzeciego numeru zajmowało się już Kolegium Redakcyjne powołane przez Radę Naukową ZKMPW. Skład tego pierwszego Komitetu Redakcyjnego był następujący:

- mgr inż. Aleksander Osuch – Redaktor Naczelny,
- mgr inż. Wincenty Kacprzak – Redaktor Działowy,
- inż. Edward Miernik – Redaktor Działowy,
- mgr inż. Leonard Pluta – Redaktor Działowy,
- mgr inż. Stanisław Telenga – Redaktor Działowy,
- mgr inż. Jerzy Wiland – Redaktor Techniczny.

Mechanizacja Górnictwa

Rys. 2. „Mechanizacja Górnictwa”

Zainteresowanie i przychylne przyjęcie przez środowisko górnicze pierwszych numerów nowego wydawnictwa technicznego pozwoliło na podjęcie decyzji o druku stałego czasopisma. Otrzymało ono nową nazwę, a mianowicie „Mechanizacja Górnictwa”. Pierwszy, podwójny numer 4-5, ukazał się w kwietniu 1964 r. w nakładzie 500 egzemplarzy. Po uzyskaniu zezwolenia Głównego Urzędu Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk kolejne numery „Mechanizacji Górnictwa” ukazywały się w okresach kwartalnych. Zmieniona zostaje szata graficzna (rys. 2) oraz wewnętrzny układ poszczególnych elementów czasopisma. Układ taki, zresztą z niewielkimi zmianami, pozostaje do dziś, a zmieniała się tylko grafika okładki czasopisma. Od numeru 6 drukowanie czasopisma przejmują Zakłady Graficzne P.W. w Katowicach, a nakład

wzrasta do 1500 egzemplarzy. W 1968 roku drukowanie „Mechanizacji Górnictwa” przejmują Bielskie Zakłady Graficzne. Nakład ustalono na 1200 egz. W związku z dużą liczbą artykułów nadsyłanych do Redakcji, od numeru 27 w 1969 r. „Mechanizacja Górnictwa” zostaje wydawana jako dwumiesięcznik.

Mechanizacja i Automatyzacja Górnictwa

Kolejną, ostatnią już fazą rozwojową czasopisma było przyjęcie do numeru 44 w 1972 r. nazwy „Mechanizacja i Automatyzacja Górnictwa” (w skrócie MiAG) (rys. 3), który to tytuł utrzymuje się do dziś. W MiAG-u zaczynają coraz częściej ukazywać się artykuły dotyczące elektryfikacji i automatyzacji w kopalniach. Pojawia się również coraz częściej problematyka działania zakładów przeróbki mechanicznej węgla. Od numeru 50 w roku 1973 MiAG ukazuje się już jako miesięcznik i takim pozostaje po dzień dzisiejszy. W marcu 1973 r., w 15 rocznicę istnienia czasopisma, ukazuje się jego setny numer. Od 1980 r. „Mechanizacja i Automatyzacja Górnictwa” staje się miesięcznikiem naukowo-technicznym Ministerstwa Górnictwa i Energetyki. W lutym 1986 r. ukazuje się dwusetny, a w czerwcu 1995 r. trzysetny numer czasopisma.

Rys. 3. „Mechanizacja i Automatyzacja Górnictwa”

W związku ze zmianami organizacyjnymi, które od 1990 r. dokonywały się w polskim przemyśle węglowym zaczął się też nowy etap w rozwoju „Mechanizacji i Automatyzacji Górnictwa”.